

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухьэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м шыІам кыщаштащ 217 А (ІІІ) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухьэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм кыыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухьэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым шыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы кыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхьэпэурэ мы зэгухьэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри кызэцІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу шызрагъэкІуэным, кыщаштэным, шагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфашэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал шапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхьэхуиту, я щІыхьымрэ я хуэфашэхэмрэкІэ зэхуэдэу къальхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхашІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхьэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу кызыхэкІам, мылькуу иІэм, кыщальхуа-кыздалъхуам емылытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмышІауэ, къэрал щхьэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхьэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхьэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щІІэ статусым кыыхэкІу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхьэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфашэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлІэ хъунукъым, зальмыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашщ дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ кыщалъытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури кърал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэщ икІи кърал хабзэм кърэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашщ мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхущІафэхэми, апхуэдэ ІуэхущІафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ хабзэ нэхъыщхъэм е кърал хабзэм кырипэс цІыху хуэфашщхэр зыкътэ ІуэхущІафэ кыщыхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеящІэхэм зыхуигъэзэну, зыкыригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэщІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэщ и хуэфашщхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ кыщытралъхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытельхъэ хеящІэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищІэгъу нахуэм и кІэухыу, кърал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ кълъытэр, мыхеифэ къралпырккъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищІэм щыгъуэ кърал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІэпхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зерищІам е ищІапхъэу къащыхъу зэрымщІам щхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щищІам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри кыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм кьеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэщ мыпхуэдэ кыхэзэрыхъыныгъэхэм кърал хабзэкІэ зыкыщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ дэтхэнэ зы кърали и щІыналъэм щхъэхуиту щызекІуэну, щыпсэуноу.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езы и къралри хэту дэтхэнэ зы къралым иІэпхъукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхьэр нэгъуэщІ къэрал иригъэзыну, щхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.
2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щІэпхъэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухьам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм кыыхэкІ дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хьунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зы къэралым и цІыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хьуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хьунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэщ кызыыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым кыыхэкІ пэрыуэгъу кыыхуэмыуву, хуиту кыишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.
2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зэээгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икьурэкІэ яухуэр.
3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхьыщхьэщи, жылэми къэралми кьехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхьэгъууэ мыльку зригъэІэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхьэусыгъуэншэу и мыльку пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хьунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм кыызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхьэхэр нэрыльагъуу яригъэщІэн, игъээзэщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цІыхур и гупсысэхэм кыыхэкІкІэ зыми кыимыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылъытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукІи кьэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.
2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъээ хьунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту кыыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхъэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и къралым цІыхубэм кыыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхъэпэну.

3. Хыкумэт Іэщхъэтетныгъэм и лъабжьэр къралым и цІыхубэм и фІэигъуэныгъэрщ. А фІэигъуэныгъэр утыку къохъэр щэху щІыкІэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхэу е цІыхухэм я фІэигъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуиту кыызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щІыкІэхэу, зи ныбжь ирикъуа цІыху псоми яхузэІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІэуэ, пІалъэ гъэнэхуакІэ кытрагъэзэжхэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

ЦІыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елътатэу дэтхэнэ зы цІыхум хуэфашщ социалнэ кърэхъумэныгъэ. Кърал гуащІэкІэ е къралыгъуэхэм я зэдэІэпыкъуныгъэкІэ икІи дэтхэнэ зы къралым езым и гъэпсыкІэмрэ и амалхэмрэ елътатэу дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и напэрэ и цІыхугъэрэкІэ тыншу зэрызиужыныу экономикэ, социалнэ икІи щІэнхабзэ ІуэхукІэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хуиту кыыхихыну, захуагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм кыщыхъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжьапщІэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цІыхум хуэфэщэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псэукІэ амал къезытын зы лэжьапщІэ хуэфІ кыІэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпэсэхуну, и нэгу зригъэужыныу, псом хуэмыдэу и лъэжьэгъуэ пІалъэр цІыху хуэфашщ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лъэжьапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашщ иІэу псэун папщІэ шхыныгъуэ, фашщ, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сьмаджагъэ, хукъуагъэ, лІыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъуэхэм кыыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмышщІагъэ кыльысу щытмэ кыщыхъумэну, кърэгъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхауэ кыыкІэлыпльынхэу, кыдэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмышхъэгъусэхэм къальхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ кърэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхур хуитц гэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дьдэу къапщтэмэ икІи лъабжьэ гэсэныгъэр ахьшэншэщ. ПэщІэдзэ гэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІауэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гэсэныгъэр хэти хузэІухагъэнущ. Ипщэ гэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елытауэ.

2. Гэсэныгъэр цІыхум и цІыхугъэм икьюу зригъэужьыным хуэфІыу гъэпсауэ икІи цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъщхьэхэмрэ хуащІ щІыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гэсэныгъэм цІыхухэр хуцІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гульытэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлыну икІи мамырныгъэр кыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гэсэныгъэр зыхуэдэнур кыхъэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхьэну, гъуазджэр зыхуигъэщхьэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхьэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым кыгъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылькуу, пщІауэ, щІыхьуэ кыпэкІуэу хъуар кыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм кыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ шагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икьюу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхьэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихьэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхь, лъытэныгъэ кыхуегъэщІын икІи демократическэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытц.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхьэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылх-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм кыхихуыбьдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы кыщиІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыц гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупы, нэрыбгы хуитыныгъэ ирит хуэдэу.